

Strö gård

Antikvarisk kontroll

RAÄ 56
Strö 4:1
Köpings socken
Västmanland

Jan Äblström

Strö gård Undertitel

Antikvarisk kontroll

RAÄ 56

Strö 4:1

Köpings socken

Västmanland

Jan Äblström

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2008

Omslagsfoto:

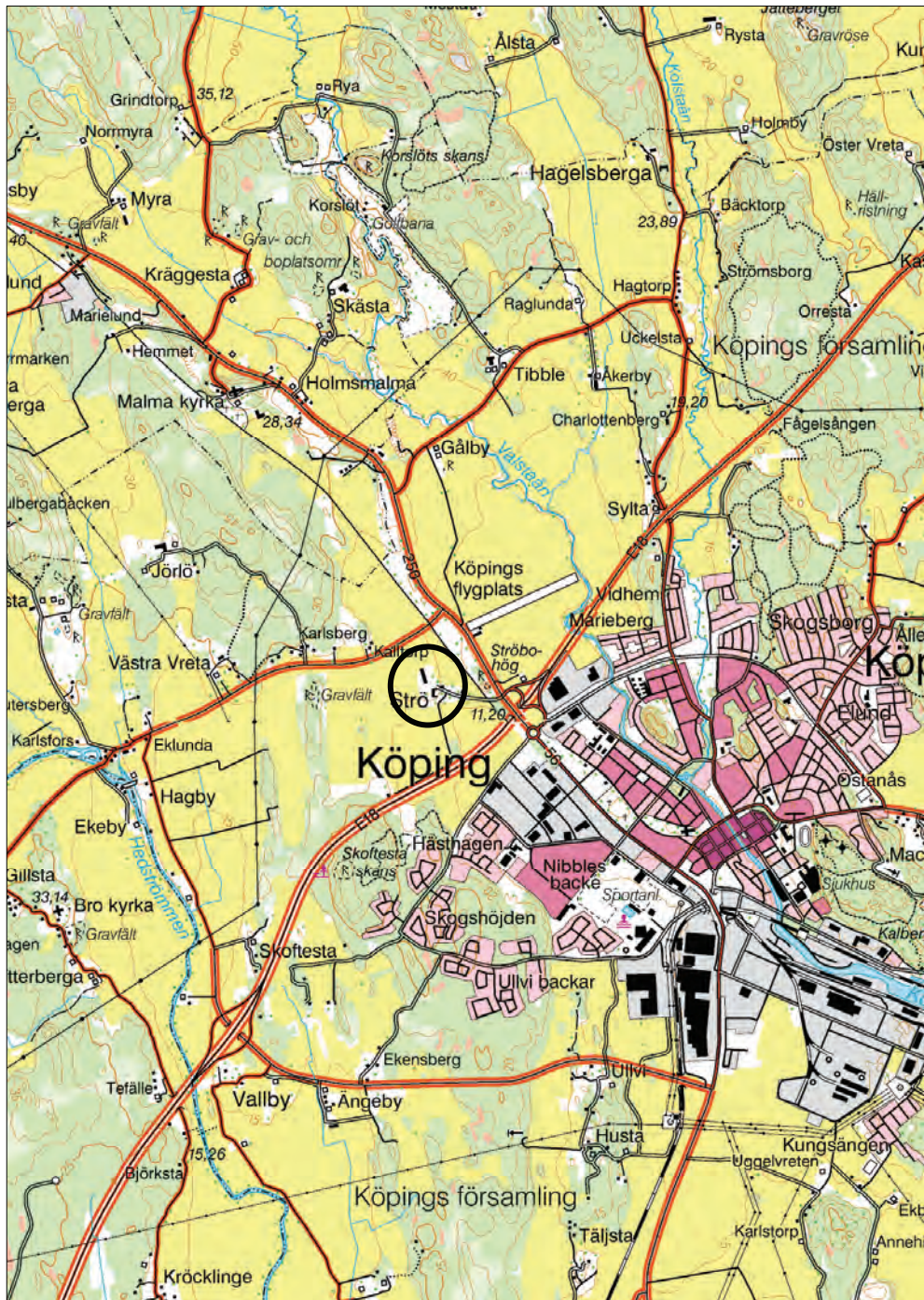
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-86019-46-4

Tryck: Just Nu, Västerås 2008.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Målsättning och metod.....	6
Undersökningsresultat.....	6
Sammanfattning.....	7
Referenser.....	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8
Figurer.....	9

Figur 1. Undersökningsplatsens läge, markerat med en ring. Utdrag ur digitala Gröna kartan, blad 11G NV Eskilstuna och 11G SV Västerås. Skala 1:50 000.

Inledning

Kulturmiljövård Mälardalen (KM) har utfört en antikvarisk kontroll vid Strö gård utanför Köping med anledning av att markägaren, Lars Carnestam, vill schakta för jordvärme (se figur 1). Länsstyrelsen fattade beslut (daterat 2008-06-09, dnr 431-5330-08) om den antikvariska kontrollen mot bakgrund av gårdens läge nära Stöbo hög (fornlämning RAÄ 56, Köpings socken) och för att det ett stycke norr om gården har framkommit boplatsslämningar i form av bl a ett stolphål och en härd vid en tidigare utredning (Ählström 2007) (se figur 4, tabell 1). Den forna kungsgården Strö har åtminstone medeltida ursprung och namnet finns belagt i skrift från 1300-talets mitt (SOFI).

KM utsågs genom direktval som utförare av den antikvariska kontrollen vilken Jan Ählström utförde i juni 2008. Den samme har sammanställt rapporten. Markägaren beställde arbetet som bekostades via 28:25/2008 medel (länsstyrelsebeslut daterat 2008-06-24, dnr 431-6951-08).

Slangarna för jordvärmerna skall läggas i tre cirka 180 meter långa schakt strax öster om gårdens ekonomibyggnader. Marken där slangarna skall grävas ner består av lerbunden åker som från ekonomibyggnaderna sluttar i sydöstlig riktning. Området ligger mellan nivåkurvorna för 10 och 15 meter över havet.

Lars Carnestam upplyste om att en av slangarna skall läggas i ett befintligt schakt för en vattenledning och att en annan av slangarna skall läggas i ett schakt som grävdes i jakt på en vattenläcka. De båda grävda schakten är igenlagda men fullt synliga i åkern som långsträckta partier utan växande gröda. Det är således endast en av slangarna, den östligaste av dem, som skall grävas ner i orörd mark. Den antikvariska kontrollen kom därför endast att omfatta marken där den sist nämnda slangen skall ligga.

Figur 2. Vy från Strö gårds gamla personalbostad i riktning mot Ströbo hög som syns i bildens mitt. Schakten för jordvärmeslangarna skall grävas direkt utanför buskarna som utgör gräns mellan tomt och åker. Foto fr VNV J. Ählström.

Målsättning och metod

Enligt den undersökningsplan som KM utarbetade och som ligger till grund för länsstyrelsebeslutet syftade den antikvariska kontrollen till att skydda fornlämning från skada och att dokumentera eventuella kulturlager och anläggningar. Enligt undersökningsplanen skulle länsstyrelsen kontaktas om stora mängder anläggningar eller komplexa kulturlager påträffades.

Den antikvariska kontrollen omfattade översiktliga kart- och arkivstudier samt sökschaktning innan ordinarie schaktningen. Utsnitt av de studerade kartorna finns i rapporten i orektifierat skick. Schakten dokumenterades manuellt på en schaktplan och de beskrevs översiktligt. Läget för de framkomna anläggningarna dokumenterades och de undersöktes genom profilsnitt. Anläggningarna beskrevs efter undersökning men de ritades inte i sektion.

Undersökningsresultat

Det grävdes sammanlagt åtta sökschakt (se figur 5). Sju av schakten grävdes där den östligaste av de tre slangarna för jordvärmen skall ligga och ett schakt grävdes i orörd mark i förlängningen av det schakt där den näst östligaste slangen skall ligga. Sökschakten var mellan 7 och 16 meter långa, flertalet runt 8 meter, och de grävdes genom matjorden till 0,3–0,4 meters djup där den orörda leran vidtog. För att vara så nära bebyggelse innehöll matjorden förvånansvärt litet tegel och sentida järnföremål. Endast matjorden i det sydligaste schaktet uppvisade nämnvärda inslag av tegel och järnföremål.

Figur 3. Vy från den övervakade sträckans norra ände mot Strö gård. Foto fr NV J. Äblström.

I det nordligaste av schakten framkom två stolphål (se figur 5). Båda stolphålen var 0,3 meter stora i diameter och de var synliga i steril lera som runda, svaga mörkfärgningar med uppstickande stenar i ytan. *Stolphål 1* var 0,4 meter djupt och hade en

u-formad profil. Fyllningen bestod av gråbrun flammig, svagt kulturpåverkad lera. Stolphålet var skott med 0,05-0,1 meter stora stenar som företrädesvis var skarpkantade, närmast sprängstensliknande. *Stolphål 2* var 0,3 meter djupt och i övrigt som föregående anläggning. Stolphålen låg cirka 2,0 meter från varandra och ett samband dem emellan är uppenbart. Eftersom det i övrigt inte framkom några anläggningar och att det överhuvudtaget inte förekom någon kulturpåverkan i schakten är det inte troligt att stolphålen är boplotsindikerande. Vid undersökningen upplevdes dessutom stolphålen på grund av den skarpkantade stenen som sentida. De studerade kartorna redovisar inte att det på platsen där stolphålen framkom har funnits någon byggnad som stolphålen kan knytas till. Stolphålen framkom i ett läge som enligt 1700-talskartorna ungefärligen sammanfaller med gränsen mellan tomtmark och åker (se figur 6). Det är därmed möjligt att stolphålen har ingått i en hägnad, att döma av den kraftiga konstruktionen kan de ha utgjort grindstolpar. Det kan också finnas samband av liknande slag med den väg och dess möjliga föregångare som nämns här nedan.

I den norra änden av schaktet med stolphålen framkom rester av en gammal väg. Vägen syntes som ett lager av påfört grus och småsten under matjorden. I det schakt som grävdes i förlängningen av den redan grävda ytan påträffades också rester efter vägen. Vägen kan identifieras på 1960-talets ekonomiska karta (se figur 6). På kartan löper vägen från Strö gård i nordöstlig riktning mot den vid tiden fortfarande trafikerade järnvägen KURJ-banan vars banvall idag används som cykelväg. På två kartor över Strö gård från 1700-talets andra hälft syns två figurer i åkermarken varav den nordliga kan sammanfalla med läget för vägen. Dessa figurer kan indikera läget för brukningsvägar. På häradsekonomen från tidigt 1900-tal finns inte dessa figurer (se figur 6).

Sammanfattning

Kulturmiljövård Mälardalen utförde en antikvarisk kontroll vid Strö gård med anledning av att markägaren önskar installera jordvärme. Länsstyrelsen beslutade om den antikvariska kontrollen mot bakgrund av platsens närhet till Ströbo hög samt en, ett stycke mot norr, nyligen påträffad boplotsindikation (daterat 2008-06-09, dnr 431-5330-08). Den antikvariska kontrollen syftade till att skydda fornlämning från skada samt till att dokumentera kulturlager och anläggningar. Fältarbetet utfördes under en dag i slutet av juni 2008. Beställaren, markägaren Lars Carnestam, bekostade den antikvariska kontrollen via bidrag från länsstyrelsens 28:25/2008 medel (länsstyrelsebeslut daterat 2008-06-24, dnr 431-6951-08).

Den antikvariska kontrollen genomfördes som en sökschaktning och berörde en av totalt tre planerade ytor där jordvärmeslangar skall grävas ner i sluttande åkermark öster om Strö gårds ekonomibyggnader. Ett kort parti orörd mark berördes i förlängningen av ett av de två redan grävda schakten.

I ett av de åtta schakt som grävdes framkom två stolphål. Stolphålen är troligtvis av sentida ursprung och kan ha fungerat som grindstolpar eller på annat sätt ingått i ett stängsel. I samma schakt och i ett intilliggande schakt framkom det även rester efter en väg som kan med säkerhet beläggas först på 1960-talets gröna karta. På 1700-talets kartor över Strö gård finns figurer vilka kan ha motsvarat föregångare till vägen.

Referenser

Uppgifter ur Fornminnesregistret.

Uppgifter från SOFI, Ortnamnsregistret.

LMV akt T32-35:1, Strö 1-3, avmätning 1761.

LMV akt T32-35:2, Strö 1-3, avmätning och gränsbestämning 1795.

Häradsekonomiska kartan, 1905-1911, Köping

Gröna ekonomiska kartan, 1964, Malma

Ählström, J. 2007. *En ny miljöstation vid Köping. Särskild utredning, Kalltorp 2:2 och Strö 4:1, Köpings socken, Västmanland.* Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2007:41. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM dnr:</i>	08064
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-5330-08, 2008-06-09
<i>Undersökningsperiod:</i>	2008-06-30
<i>Arkeologtimmar:</i>	7 timmar
<i>Maskintimmar:</i>	3 timmar
<i>Exploateringsyta:</i>	3x180 löpmeter
<i>Personal:</i>	Jan Ählström
<i>Belägenhet:</i>	Strö 1:4
<i>Ekonomisk karta:</i>	11G 0b
<i>Koordinatsystem:</i>	Rt 90
<i>Koordinater:</i>	X6600265 Y1508747–X6600399 Y1508681
<i>Höjdsystem:</i>	Ingen höjdmätning gjordes
<i>Inmättningsmetod:</i>	Manuell
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Slutförvaras hos Antikvarisk- Topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet, Stockholm
<i>Fynd:</i>	-

Figurer

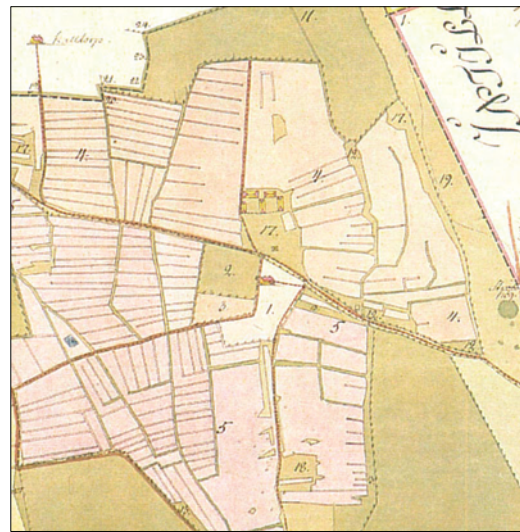
Figur 4. Läget för Strö gård, de tre jordvärmeschakten (blåmarkerade) och de närmaste fornlämningarna (rödmarkerade). Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 11G 0b. Skala 1:10 000.

Tabell 1. Kända fornlämningar

Fornlämning, RAÄ nr	Typ
56	Gravhög, Ströbobäg
86	Gravfält, undersökt och borttaget
172	Vägmärke
254	Fyndplats, eldslagningsflinta?

Figur 5. Schaktplan. De två redan grävda schakten som inte omfattades av den antikvariska kontrollen är markerat med en gråstreckad linje. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 11G 0b. Skala 1:2 000.

Figur 6. Utsnitt runt Strö gård ur de studerade kartorna. Över t v en avmätning från 1761, över t h en avmätning från 1795, under t v häradsekonomen från 1905-1911, under t h gröna kartan från 1964. Ej skalenliga.